

Zegen wie jullie vervloeken

(Hij zegent je 7)

Preek over Lucas 6:28 (door ds. Jos Douma)

Zegen wie jullie vervloeken.

Een tijdje geleden hoorde ik iets moois over zegenen. Het was tijdens een conferentie waar een spreker een drieslag gebruikte die ik erg boeiend vond. Maar hij breidde de drieslag bovendien ook nog eens uit naar een vierslag. En toen werd het helemaal mooi!

De drieslag luidt als volgt (misschien hebt u hem al eens gehoord):

- 1. Belong** – erbij horen
- 2. Believe** – geloven
- 3. Behave** – gedragen

Het ging namelijk over de vraag hoe het proces waarin iemand christen wordt er eigenlijk uitziet. We lopen daarbij het gevaar te willen beginnen bij het derde: het gedrag. We letten op iemands levensstijl. Die moet eerst anders worden wil je christen genoemd kunnen worden.

Maar de weg waarlangs mensen christen worden begint eigenlijk nooit bij gedrag, maar ergens anders. Het begint meestal met relaties, met ergens bij horen. Jonge christenen vertellen dan ook vaak een verhaal in deze trant: 'Een collega nodigde me uit om mee te gaan naar een Alphacursus, en toen ik daar was had ik het gevoel dat ik echt welkom was, dat mensen me zagen en echt belangstelling voor me hadden. Ik voelde me echt opgenomen in de groep (Belong). Tijdens die cursus ben ik tot geloof gekomen: ik heb Jezus leren kennen (Believe)! En nu gaat alles in mijn leven op de kop, alles wordt anders: ik ga anders om met mijn tijd, met mijn geld, met mijn zondag, met mijn partner (Behave).

Nu zei ik al dat de spreker op die conferentie de drieslag naar een vierslag uitbreidde. Hij zette vóór de drie woorden het woord Bless: zegenen!

- 1. Bless** – zegenen
- 2. Belong** – erbij horen
- 3. Believe** – geloven
- 4. Behave** – gedragen

Daar begint het echt. Nog voordat mensen in een gemeenschap komen waar ze liefde ervaren, mogen wij ze al zegenen. We mogen leren om dat altijd als eerste stap te zetten, nog voordat er zelfs maar contact is: de ander zegenen, hem de aanwezigheid van God in zijn leven gunnen, vanuit je hart goede woorden over hem uitspreken: 'De HEER zegent je en Hij beschermt je. Hij doet het licht van

zijn gelaat over je schijnen!’ Dan ga je met heel andere ogen kijken naar de ander, en dan gaat in je hart de liefde van God voor die ander gloeien.

Ik vond dat echt een eye-opener! Dat het hier begint, die weg waarlangs mensen gewonnen worden voor het evangelie: bij het zégenen van de ander, al bij voorbaat! ‘Jij mag er zijn, in Jezus’ naam.’

- -

Maar nu gaat de uitspraak waarmee Jezus vandaag naar ons toekomt nog een stapje verder. Hij spreekt niet in zijn algemeenheid over ‘anderen’. Nee, Hij richt onze aandacht op onze vijanden. ‘Heb je vijanden lief en zegen wie jullie vervloeken.’ Om te kunnen begrijpen wat Jezus hier zegt, moeten we deze uitspraak eerst in het wat bredere kader van Lucas 6 zetten.

Lucas 6:17-49 bevat onderricht van de Heer Jezus. Het is een kortere versie van de Bergrede uit Matteüs 5 tot 7. Dit onderricht van Jezus is erg belangrijk. En het is ook een van de meest opvallende dingen in het evangelie dat Jezus daar steeds mee bezig is: zijn leerlingen onderwijs geven. Want je kunt geen *volgeling* van Jezus zijn zonder zijn *leerling* te willen zijn. Bij het discipelschap hoort een blijvend verlangen om telkens weer nieuwe dingen te leren over het koninkrijk van God. Steeds weer nieuwe kennis willen ontvangen, steeds weer nieuwe inzichten over het nieuwe leven dat de Geest ons geeft, dat hoort bij leerling van Jezus zijn.

Velen luisteren naar Jezus’ onderwijs. Dat onderwijs gaat gepaard met wonderen van genezing. We lezen het in vers 18 en 19: “Ze waren gekomen om naar hem te luisteren en zich van hun ziekten te laten genezen; ook degenen die gekweld werden door onreine geesten werden genezen, en de hele menigte probeerde hem aan te raken, want er ging een kracht van hem uit die allen genas.” Dat moet iets heel indrukwekkends zijn geweest: dichtbij Jezus zijn, en dan de kracht voelen die er van Jezus uitging. Een genezende kracht waarvan iedereen beter werd!

Maar dan worden er vervolgens niet een aantal genezingsverhalen verteld door Lucas. Nee, hij geeft het onderwijs van Jezus door. Waarom? Ik denk omdat juist ook dat onderwijs genezend inwerkt op je leven! Want Jezus stelt krachtig het nieuwe leven present. Als we willen genezen, dan is het vóór alles belangrijk om aan Jezus’ voeten te gaan zitten, om zijn onderricht te horen en om dat onderricht echt in ons hart en ons leven te laten landen.

Want hoeveel pijn ervaren we vaak niet, hoeveel bitterheid die ons van binnenuit kapot vreet, hoeveel onrust en angst en onvrijheid omdat we niet naar Jezus’ onderricht luisteren? Omdat we bijvoorbeeld zeggen: ‘Je vijanden zegenen!?’ Dat kán toch helemaal niet! Weet je wel wat er is gebeurd?! Of omdat we bijvoorbeeld zeggen: ‘Hoezo Jezus in het midden van mijn leven plaatsent?!’ Dat gaat zeker ten koste van mezelf en wat ik zelf graag wil. Daar begin ik niet aan! En dat levert zoveel pijn op, zoveel verwardheid en onrust van binnen. Want we lopen, als we niet naar Jezus luisteren, vast in onze zelfgerichtheid waarin we alleen maar naar onze eigen gedachten en gevoelens en ingevingen luisteren. Alleen het onderricht van Jezus kan dat genezen.

Maar er worden dus geen genezingsverhalen verteld. Nee, er staat (vers 20): "Jezus richtte zijn blik op zijn leerlingen." Dat moeten we ons even goed voorstellen, want het staat er zo nadrukkelijk bij...

Jezus kijkt zijn leerlingen aan. Hij kijkt hen krachtig aan. Hij kijkt hen zégenend aan, zou ik haast zeggen. Want dat aankijken hoort nu juist zo bij de zegen van de HEER. Hoor weer die bekende zegenwoorden uit Numeri 6:

*De HEER doet het licht van zijn gelaat over u schijnen,
de HEER wendt u zijn gelaat toe, en geeft u vrede!*

Ziet u het dat? Dat is wat hier ten diepste gebeurt! Jezus, de HEER, wendt de leerlingen zijn gelaat toe. Zijn licht schijnt over hen. En het is ook zo belangrijk om dat te zien, want als we de woorden los lezen van Jezus, los lezen van zijn persoon en zijn liefdevolle hart, dan worden het zomaar harde woorden waar we niks mee kunnen.

Want hoe kan dat nu ooit: 'Je vijand liefhebben'? Wij zijn helemaal niet geneigd om onze vijand lief te hebben. We haten hem. We denken slechte dingen over hem. We steken in ons hoofd hele verhalen tegen hem af. We hopen dat hem iets ergs overkomt.

Zo gaat dat. En we staan ook helemaal niet goed voorgesorteerd voor het onderricht van Jezus, omdat dat tegendraads is, controversieel, het gaat in tegen ons eigen ik. En daarom is het zo belangrijk dat we eerst Jezus kennen, dat we eerst zien hoe Hij ons aankijkt, hoe zijn ogen stralen van zachtmoedigheid, hoe zijn blik vol is van de liefde van de Vader.

- -

'Jezus richt zijn blik op ons.' En dan gaat Hij vertellen. Hij gaat vertellen over dat koninkrijk van God, dat koninkrijk van zijn Vader, waar vrede is en liefde, waar leven is en licht, waar je weer echt kunt ademen. Want het onderricht van Jezus is vol van dat koninkrijk. Hij begint er hier ook mee:

*Gelukkig jullie die arm zijn,
want van jullie is het koninkrijk van God.*

Daar gaat het Jezus om: dat mensen het koninkrijk van God zien, dat ze er binnengaan, dat ze er ervaren hoe goed het leven kan zijn.

In dat koninkrijk van God geldt een heel belangrijke regel, een heel basaal gebod: 'Heb je vijanden lief.' En dan moet u zich voorstellen hoe tegendraads dat klonk, hoe volstrekt buiten de gebruikelijke orde. Want dit was het gebod dat de Joden hadden geleerd: 'Heb je nááste lief als jezelf' (Leviticus 19:18). En wat hadden de Israëlieten geleerd van de Farizeeën en schriftgeleerden? Wat was het gángbare gezegde als het om deze dingen ging? Dit: 'Je moet je naaste liefhebben en je vijand haten' (Matteüs 5:43).

Dat klinkt overigens heel redelijk: 'Natuurlijk moet je je nááste liefhebben, en logisch dat dat voor je vijanden niet geldt.' Zo hadden de luisteraars die daar aan Jezus' voeten zaten het geleerd van de Farizeeën en schriftgeleerden.

Voor de volledigheid moet er weel bij gezegd worden dat dit gebod van Jezus bijbels gezien niet volkomen nieuw was. Luister maar naar wat er staat in Exodus 23:4-5:

Wanneer je een verdwaald rund of een verdwaalde ezel van een vijand van je aantreft, moet je hem het dier zonder uitstel terugbrengen. Wanneer je ziet dat de ezel van iemand met wie je in onmin leeft onder zijn last bezwijkt, mag je niet werkeloos toezien maar moet je hem meteen de helpende hand bieden.

En dit staat in Spreuken 25:21-22:

Als je vijand honger heeft, geef hem dan te eten, als hij dorst heeft, geef hem dan te drinken. Dan stapel je gloeiende kolen op zijn hoofd, en de HEER zal je belonen.

Dus ook het Oude Testament kent al het gebod om de vijand lief te hebben. Maar we mogen wel aannemen dat dat gebod niet erg leefde onder de Israëlieten. Het was weggeraakt vanwege het onderwijs van de Farizeeën en schriftgeleerden. Op dit moment is Jezus' gebod volstrekt nieuw en tegendraads.

En Jezus begint erover, omdat Hij spreekt over het koninkrijk van God. Want dat koninkrijk krijgt altijd met vijandschap te maken. Het roept altijd vijandschap op, omdat de liefde en de vrede en de genade van dat koninkrijk zo lijnrecht ingaat tegen wat zelfgerichte mensen willen.

En dan moet u bedenken dat die vijandschap op dat moment ook al heel zichtbaar is voor Jezus. Jezus' vijanden hebben zich al aangediend. We lezen het in het begin van Lucas 6. Jezus gaat rond in Israël, om goede dingen doen. Maar de schriftgeleerden en Farizeeën ergeren zich eraan. En ze zijn op zoek naar zaken waarvoor ze Jezus kunnen aanklagen. Je proeft de vijandschap, je ziet het voor je gebeuren: Jezus die heel ontspannen zijn leerlingen aren laat plukken op de zondag, en Jezus die liefdevol een man met een verschrompelde rechterhand gaat genezen – en die schriftgeleerden en Farizeeën die daar met verbeterde gezichten rondlopen, omdat Jezus hun eigengebouwde koninkrijk van wetten en regels en haat voor vijanden aan de kaak stelt. Je ziet het botsen. Je ziet de vijandschap die Jezus oproept. En dan horen we Jezus zeggen: 'Heb je vijanden lief.'

Jezus houdt dus ook van de Farizeeën en schriftgeleerden, zijn vijanden. Want in Hem wordt het koninkrijk van God zichtbaar. En Jezus nodigt ons uit om dat koninkrijk ook binnen te gaan, er het nieuwe leven te gaan proeven, en dat gebeurt waar we leren onze vijanden lief te hebben. Niet haten, niet negeren, niet links laten liggen, niet alles maar van je rug af laten glijden, niet een olifantenhuid ontwikkelen, nee: liefhebben. 'Heb je vijanden lief.'

- -

En Jezus laat ons maar weinig ruimte voor onze uitvluchten. Zo van: 'Maar dat kan toch niet, je vijand liefhebben. Jezus zal wel bedoelen dat je ze niet mag haten. Of dat je in elk geval het voornemen moet hebben om hen lief te hebben.' Maar nee. Het blijft niet iets vaags en abstracts, een gevoel, een nobel

voornemen dat immers toch niet haalbaar is. Jezus maakt het meteen concreet. Drie zinnetje volgen er:

Heb je vijanden lief:

1. wees goed voor wie jullie haten;
2. zegen wie jullie vervloeken;
3. bid voor wie jullie slecht behandelen.

Dat is niet abstract. Dat is niet alleen maar een gevoel dat je wel of niet hebt. Dat is concreet, dat is praktisch, dat kunnen meteen beginnen toe te passen, in de gemeente, op ons werk, thuis.

Ik vond een verhaal dat ik wil vertellen. Het speelt in de achttiende eeuw in Amerika. Daar was een baptistenpredikant, Peter Miller, die voorganger was in een klein stadje. Er woonde in dat stadje ook een man met de naam Michael Wittman, een slechte man die alles wat in zijn vermogen lag deed om zijn voorganger de voet dwars te zetten en hem te vernederen. Op een dag wordt deze Michael Wittman gearresteerd voor verraad dat hij in oorlogstijd had gepleegd en werd hij door een rechter ter dood veroordeeld. De predikant reist vervolgens zeventig mijl te voet naar Philadelphia om een pleidooi te voeren voor de verrader. Hij spreekt over zijn goede karaktereigenschappen, zijn hoge arbeidsethos en zijn standvastige houding in de stadsgemeenschap. Als pastor Miller klaar is met zijn pleidooi voor Michael Wittman, antwoordt de rechter: "Ondanks al het goede wat u over hem hebt gezegd, kan ik uw vriend toch geen gratie verlenen." Waarop de predikant uitroep: "Mijn vriend!? Hij is de ergste vijand die ik heb!" Toen riep de rechter uit: 'Wat!? Hebt u zeventig mijl gelopen om het leven van uw vijand te redden? Dat zet de zaak in een heel ander licht. Ik zal gratie verlenen.'" En zo gebeurde het.

"Heb je vijanden lief", zegt Jezus, "wees goed voor wie jullie haten, zegen wie jullie vervloeken, bid voor wie jullie slechts behandelen."

- -

'Wie is mijn vijand?' Die vraag moeten we ook nog op ons in laten werken. Een Schriftgeleerde vroeg eens: 'Wie is mijn naaste?' Maar deze vraag is net zo belangrijk: 'Wie is mijn vijand?'

De vijanden van Jezus hebben zich al aangediend: de schriftgeleerden en Farizeeën die Hem de voet dwars zetten waar ze maar kunnen. Het zijn de tegenstanders van Gods koninkrijk, van het koninkrijk van pure en kostbare genade, het zijn de mensen van de religie, van de regels, van de wet, van de veroordeling. Het zijn de mensen die Hem dood willen hebben, koste wat het kost. Het zijn de mensen die Hem kruisigen. Het zijn de mensen voor wie Jezus aan het kruis gebeden heeft: 'Vader, vergeef hun, want ze weten niet wat ze doen' (Luc. 23:34).

Wie zijn onze vijanden? Het zijn de mensen die ons vervloeken, die slechte dingen tegen ons zeggen om ons te kwetsen, die slechte dingen over ons zeggen om ons zwart te maken. Ze haten ons. Ze behandelen ons slecht. Onze vijanden zijn de mensen alleen door hun aanwezigheid al boosheid een agressie in ons wakker maken, die ons misschien wel zonder het zelf te weten in de

aanwezigheid van de boze brengen, waar het somber en liefdeloos is. Het zijn de mensen die, als we ze zien, ons boos maken, onrustig, verbitterd, omdat ze zoveel kwaad hebben gedaan in ons leven, omdat ze zoveel kwaad doen in ons leven, omdat het hun schuld is dat we ons ongelukkig voelen.

'Wie is mijn vijand?' Mijn eigen man of mijn eigen vrouw kan zo mijn vijand worden, of mijn collega, mijn ouders, mijn kind, mijn schoonzus, mijn buurman, mijn baas, mijn werknemer. Ieder mens kan voor ons een vijand worden.

En wat moeten we doen als dat is gebeurd?

Jezus zegt: heb hen lief, bid voor hen, zegen hen, wees goed voor hen. Dat is het koninkrijk van God: tegendraads, radicaal, het gaat in tegen alles wat we voelen en wat we zelf denken dat goed is.

En het kán ook alleen maar als we eerst Jezus gezien hebben, als we eerst hebben gezien hoe Hij ons aankijkt, hoe Hij ons zijn gelaat toewendt, hoe Hij het licht van zijn gelaat over ons laat schijnen.

We kunnen onze vijanden alleen zegenen als we ons eerst door Hem laten zegenen.

- -

Hoe doe je dat dan? Dat is het laatste van deze preek. Hoe zegen je je vijanden? (Lees zelf ook: Romeinen 12:14; 1 Korintiërs 4:12; 1 Petrus 3:9 en Jakobus 3:9-12). En neem iemand in gedachten die je als je vijand ervaart, iemand die je heeft gekwetst, iemand die je heeft bedrogen, iemand die als je aan hem of haar denkt veel boosheid in je wakker maakt.

1. Spreek in je hart Gods zegenende woorden uit: 'De HEER zegent je en beschermt je, de HEER doet het licht van zijn gelaat over je schijnen'. Noem hem of haar in je hart bij de naam.
2. Spreek goede woorden die de ander opbouwen. Weiger om te klagen, weiger om te roddelen, weiger om je verongelijkheid te uiten; breng dat allemaal liever direct bij Jezus, zodat Hij het van je af kan nemen.
3. Doe goed: wees behulpzaam, wees belangstellend.
4. Bid voor de ander. Vaak is dat het laatste waar je aan denkt. Om in je gebed hem of haar aan de voet van het kruis te brengen waar Jezus jullie allebei zegent.

En het belangrijkste is dit: heb Christus lief. Want Hij is aan het kruis gestorven toen wij nog vijanden waren (Romeinen 5:10). Hij is voor jou gestorven toen jij nog een vijand van Hem was. Maar nu noemt Hij je: vriend. Zijn zegenende vriendschap is het mooiste wat er is. Voor jou. En ook voor je vijand.

Gebed: Lieve Heer Jezus, dank U voor uw genezende onderricht. Dank U voor de liefde die uit uw ogen straalt als U ons aankijkt, als het licht van uw gelaat over ons schijnt. We bewonderen U, Heer Jezus, omdat U uw vijanden lief hebt gehad. Ja, U bent voor ons gestorven terwijl wij nog uw vijanden waren. We bidden U of uw liefde in ons mag stromen zodat ook wij in staat zijn om onze vijanden lief te hebben, en om te zegenen wie ons vervloeken. Heer, breng ons steeds opnieuw

in uw zegenende aanwezigheid vol liefde en genade, vol kracht en glorie, zodat we kunnen zegenen en tot zegen mogen zijn. Dat vragen we, omdat U zo ongelooflijk genadig bent! Amen.

Handreiking voor de liturgie

Liedboek Gezang 457:1,2,3,4 *Heilig, heilig, heilig*

Het evangelie van Gods wet

Psalm 17:3 *Mijn voeten bleven in uw spoor*

Gebed

Schriftlezing: Lucas 6:17-38

Kerkboek Gezang 38:1,2,3,4 *Zoek eerst het koninkrijk* (NG 20)

Preek **Zegen wie jullie vervloeken**

Gebed

Psalm 67:1,2,3

Voorbeden

Collecten

Kerkboek Gezang 167:1,2,3 *Samen in de naam van Jezus* (NG 87)